
P r i k a z i i o s v r t i

Župna zajednica na početku trećega tisućljeća

Josip ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća. Pastoralno-teološko razmišljanje o mogućnostima ostvarivanja župnoga pastorala u Republici Hrvatskoj*, Glas Koncila, Zagreb, 2009., 382 stranice.

Knjiga Josipa Šimunovića *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća* sastoji se od osam poglavlja, te uvoda, zaključka i opširnog popisa literature. Razmišljajući o župnoj zajednici u surječju suvremenih društveno-kulturnih i pastoralnih zbivanja i promjena u Hrvatskoj, pisac u uvodu naglašava da je ona dar, koji “kao temeljna teritorijalna jedinica Crkve pruža čovjeku mogućnost da se susretne s Crkvom, Isusovom zajednicom i sa svime što je čini Crkvom. Ne pruža čovjeku samo mogućnost susreta s Crkvom, Isusovom zajednicom, nego da uđe u zajedništvo s njom, a preko nje s Isusom Kristom” (str. 6).

U prvomu poglavlju (str. 17-70) govori o klasičnim i suvremenim *strukturama u župnoj zajednici*, u koje ubraja župnika, upravitelja župe, župnoga vikara, župno i ekonomsko pastoralno vijeće, vjeroučitelje/ice u školi, katehete u župi, animatore pojedinih katehetskih skupina, sakristane/ke, orguljaše/ice i župne domačice. Analizirajući pastoralnu zbilju i služeći se općecrkvanim i domaćim dokumentima, Šimunović govori o važnosti suradnje župnika, kao pastira i voditelja župne zajednice, s vjernicima laicima, koji su na temelju krštenja dužni sudjelovati u izgradnji Crkve i svoje župne zajednice. Jer je “njihova prisutnost u tim župnim događajima potvrda njihove crkvenosti i svjedočanstva vjere” (str. 25). Govoreći o teološko-antropološkim pretpostavkama suradničkih odnosa unutar župne zajednice, smatra da je “u

mentalitetu hrvatskih vjernika potrebno izgraditi novu sliku župne zajednice kao zajednice zajednicâ“ (str. 40), jer je “župna zajednica, bez sumnje, najznačajnije mjesto u kojem se oblikuje i očituje kršćanska zajednica” (str. 45). Poglavitito ističe nužnost dobre komunikacije bez koje nema stvaranja i održivosti ljudskih odnosa, a koju bi poglavito trebao usvojiti i razvijati župnik kao voditelj i animator župne zajednice, a koji ne bi smio biti preslik prošlih vremena, nego svećenik za svoje vrijeme.

Potom se, u nešto kraćemu, drugom dijelu (str. 71-85), bavi pitanjem *male zajednice*, koja potiče pastoralni rad u župnoj zajednici. Raščlanjujući društvene okolnosti, zapaža da male zajednice, za razliku od mega-društva, mogu osobi, kao pojedincu, pružiti ozračje u kojemu svatko može reći svoje mišljenje i doživjeti toplinu, zajedništvo i ljubav. Male zajednice pružaju čovjeku cjelovitu ostvarivost. To su, uočava Šimunović, veoma dobro shvatile sekte i stoga privlače veliku pozornost. U tom vidu, pozivajući se na kardinala Danneelsa, tvrdi da su “sekte smjerokaz kako bi danas trebala djelovati Crkva, konkretno u svojim teritorijalnim jedinicama, u župnim zajednicama” (str. 73). Pisac, pozivajući se na dokument Hrvatske biskupske konferencije *Župna kateheza u obnovi župne zajednice*, zagovara oblik župne zajednice sastavljene od skupina, zajednice pojedinaca, koje pružaju čovjeku rast u osobnoj vjeri, duhovnosti i humanizmu. Jer se, smatra, u malim skupinama može plodonosnije razvijati slika o sebi, što je preduvjet za zdravo kršćanstvo i angažirani humanizam. Obrazlažući smisao skupine, smatra da treba razvijati osjećaj pripadnosti, vrijednosti i sposobnosti te da upravo u njezine označnice pripada potreba za skupinom i sigurnošću, društvenim sudjelovanjem, osjećajem crkvenosti, itd.

U trećemu, središnjem poglavlju knjige Šimunović osobitu pozornost stavlja na *župnu katehezu u obnovi župne zajednice* (str. 87-215), kao obliku pastoralne skrbi za sve članove u župi. U ovom poglavlju razmatra dokument Hrvatske biskupske konferencije *Župna kateheza u obnovi župne zajednice* u surječju obnove župne zajednice. Prvotno promišlja o planu i programu župne kateheze, odnosno govori o ulozi župne kateheze u obnovi župne zajednice. Dobro uočava da je uvođenjem vjeronauka u obrazovni sustav Republike Hrvatske župna kateheza pala u drugi plan, pa se nametnulo pitanje kako dalje održavati župnu katehezu, jer stari oblici ne mogu odgovoriti na izazove njezinih adresata. Upravo je radi toga načinjen novi plan i program župne kateheze, kojemu je prvotna svrha obnova župne zajednice, jer ona

“ne može kvalitetno funkcionirati i plodonosno funkcionirati kao što je funkcionirala prije dvadeset ili trideset godina” (str. 91). On tvrdi da su prošla vremena piramidalne slike župne zajednice, kada je o župnoj zajednici brigu vodio samo župnik pa naglašava da su “svi odgovorni za rast vlastite župne zajednice” (str. 92), ističući zajedničku suradnju klera i vjernika laika. Zagovarajući važnost malih župnih zajednica, Šimunović govori o dva pastoralna puta, koji omogućuju njihovo ostvarenje: dobna kateheza i kateheza posebnih skupina, odnosno živih vjernički krugova, čije kvalitetno funkcioniranje jamči dobro razrađeni sadržaj susreta po modelu *celebratio catechetica*. U realizaciji tih pastoralnih putova nužni su župni katehete i animatori.

Potom u tom poglavlju pisac govori o župnoj katehezi kao obliku pastoralne skrbi za sve članove župne zajednice. Veoma jasno naznačuje da župna kateheza nije samo za neke dobi, nego je za sve, jer vjeru treba jačati u svim životnim razdobljima. U tomu smislu ističe pojedine elemente župne kateheze koji mogu poslužiti kao pomoć djeci, mladeži, odraslima i obiteljima u cjeloživotnomu rastu u vjeri i sudjelovanju u župnoj zajednici. On smatra da župna kateheza omogućuje iskustvo vjere, budi osobnu vjeru, odgaja za zajedništvo, potiče na zauzetost u župnoj zajednici te odgaja za euharistijsko slavlje. Zauzima se za razvitak crkvenosti utemeljenoj na osobnomu vjerskom uvjerenju. Govoreći o pastoralnoj skrbi za najmlađe, drži da je odgoj jedan od presudnih čimbenika, u kojemu, osim školskih ustanova i župne zajednice, bitnu ulogu ima obitelj, čija se slika rapidno mijenja. Ne zadovoljava se samo humanističkim pristupom odgoju nego inzistira na vjerskomu odgoju i uložuje župne zajednice u službi najmlađih i na vjerskomu odgoju u predškolskim ustanovama, kao što su vrtići, jer dijete u toj dobi stječe važno životno i vjersko iskustvo. Pisac, nadalje, svoju pastoralno-katehetsku misao usmjeruje na skrb o predadolescentima u župnoj zajednici te na provođenje priprave kandidata za sakramente potvrde. Koristeći se crkvenim dokumentima i proučavajući društvene okolnosti, život i sazrijevanje mladeži te ulogu pastoralnih radnika u navješćaju vjere, tvrdi da “planiranje i programiranje cjelokupnog jednogodišnjeg rada s potvrđenima nije moguće bez dobrog poznavanja adresata i njihovih psihosomatskih, emotivnih, kognitivnih i vjerskih obilježja. Bez tih elemenata obilježenosti adresata ne možemo govoriti o kvalitetnoj i životnoj sakramentalnoj pripravi” (str. 142). Razmišljajući o odnosu adolescenta i prenošenju vjere,

smatra da je nužno pronaći novi govor u navještaju evanđelja adolescentima i mladeži. Pri tomu je bitna povezanost između *što* i *kako*, između sadržaja i načina njegova komuniciranja, a sve to treba voditi integraciji vjere i života. Služeći se domaćim autorima i istraživanjima, stručno i dubinski proučava naše društveno i pastoralno stanje i spoznaje da je nezaobilazna pastoralno-katehetska skrb za odrasle u župnoj zajednici. Zatim poručuje da su "pastoral odraslih i unutar njega kateheza odraslih potrebni da bi se promijenilo mišljenje o župnoj zajednici i njezinoj ulozi u društvu" (str. 188). Šimunović u programatskoj pastoralnoj perspektivi uključuje pastoralno-katehetski rad s osobama s različitim poteškoćama (vid. gluhoća, mentalne poteškoće u razvoju, itd.). Na pastoralnu brigu o osobama s poteškoćama upućuje Isus Krist, i da bi im se navijestilo evanđelje nužno ih je upoznati pa pisac nudi različite oblike u pastoralnomu radu s njima.

U četvrtomu poglavlju pisac, govoreći o značenju *euharistije u životu župne zajednice* (str. 217-235) u surječju individualiziranoga i postmodernoga društva, tvrdi da "župno zajedništvo i dolazak na euharistiju nemaju neko posebno istaknuto mjesto" (str. 218). Stoga upućuje na važnost nastojanja svih vjernika oko rasta župnoga zajedništva zauzeto sudjelujući na slavlju nedjeljne svete mise, naglašavajući poslanje obitelji u govoru o euharistiji, osobito u slavlju prve pričesti i sakramenta pomirenja. U tomu vidu smatra "da bi vjernici mogli aktivno sudjelovati u euharistijskomu slavlju, te da bi istodobno mogli donositi plodove u konkretnom životu, moraju razumjeti ono što se događa u samome činu euharistije" (str. 225). Potom u petomu poglavlju (str. 237-257) posvešćuje i spaja dvije stvarnosti unutar župne zajednice, a to su *kršćansko dragovoljstvo* i *dijakonija* (str. 237-257). Zapaža da dragovoljstvo, koje drži najstarijim načinom crkvenoga djelovanja tijekom povijesti, danas ipak nije dovoljno zaživjelo. Šimunović, vidjevši dragovoljstvo kao pastoralni imperativ, koji župna kateheza promiče i za čiji osjećaj razvija, kaže da je "župna zajednica baza za povezivanje dragovoljaca na svim ostalim razinama unutar same Crkve" (str. 239). Povezuje dragovoljstvo i dijakoniju, koju ističe kao jednu od 'stožernih funkcija Crkve'. Konstatira da su župna pastoralna i ekonomska vijeća najtransparentniji oblici dragovoljne suradnje u župnoj zajednici. Povezujući te dvije stvarnosti, upućuje na smisao župnoga Caritasa, govoreći o raznim oblicima karitativnoga rada, počevši od osamljenih i starijih osoba do djece, mladeži ovisnika i drugih oboljelih te o pastoralnim mogućnostima u radu s umirovljenicima, itd. Na kraju zaključuje

da je “konstruktivni dio kršćanstva ostvarenje dijakonije, temeljne funkcije Crkve, koje se ona ne smije odreći ni u kojem vremenu, ako želi biti i postati Kristova Crkva” (str. 254).

Budući da nastoji dati nov oblik pastoralnomu radu u novonastalim društvenim okolnostima, pisac zorno u šestomu poglavlju govori o značenju i nužnosti *kulture pastoralnoga planiranja i programiranja u župnoj zajednici* (str. 259-271). Ne suspreže se reći da se “životnost i pastoralna mobilnost jedne župne zajednice očituje u njezinom pastoralnom planiranju i programiranju” (str. 259). Svaka bi nad/biskupija trebala nastojati sročiti i objelodaniti svoj plan i program pastoralnoga rada makar godinu dana unaprijed. Jer kultura planiranja i programiranja na nad/biskupijskoj, dekanatskoj i župnoj razini izgrađuje i jača svijest crkvenosti vjernika. U ozračju društveno-kulturnih promjena pastoral se ne smije prepustiti spontanosti, nego je nužan, poručuje Šimunović, sustavan pristup, koji traži pastoralne smjernice, planove i programe. Pastoralno planiranje i programiranje nije jednostavan proces, ali je veoma koristan i nužan, te za nj treba odgajati pastoralne radnike.

U sedmomu poglavlju pisac se bavi promišljanjem o *crkvenim pokretima i njihovom djelovanju u župnoj zajednici* (str. 273-295). Zapaža da se u posljednje doba u pastoralu pojavljuju crkveni pokreti u kojima želi otkriti bogatstvo, jer mogu unijeti rast u župnu zajednicu pa kaže da bi “govoriti o župnoj zajednici, a zaobići crkvene pokrete, bilo pastoralno-teološki okrnjeno, manjkavo pa i neopravdano” (str. 273). Uočavajući raznolikost pristupa crkvenim pokretima, veli: “Negdje je vidljiv jednostran i zatvoren pastoral pokretâ u kojem se očituje pastoralna i duhovna skrb samo za članove crkvenoga pokreta. Negdje možemo pronaći pastoral s pokretima, uključivanje crkvenih pokreta u život i djelovanje župne zajednice. A negdje zamjećujemo izvjesni otpor prema crkvenim pokretima i svemu onom što članovi pokreta donose pa se ne želi o njima pastoralno skrbiti” (str. 274). Na temelju crkvenih dokumenata donosi kriterije po kojima bi trebalo vrjednovati crkvene pokrete. Također prikazuje mišljenja mnogih hrvatskih teologa, osobito se osvrćući na 48. teološko-pastoralni tjedan u Zagrebu, održan 2008. godine, koji je raspravljao upravo o crkvenim pokretima.

U osmomu i posljednjemu poglavlju, tvrdeći da je nužno analitički, kritički i normativno promišljati o oblicima župnoga pastorala, usmjeruje se *na rad župne zajednice ad extra*, tj. na društveno područje (str. 297-326). Smatra da treba prevladati

unutarnju getoizaciju i evangelizirati javnost, jer je župna zajednica, kao bazična crkvena struktura, također dio društva. Tvrdi da „župna zajednica nije zatvorena u sebe, u svoje događanje i ostvarivanje, nego iz snage euharistijskog slavlja i zajedništva te poslanja Isusa Krista apostolski i misijski djeluje i u društvu“ (str. 301). Šimunović naglašava važnost suradnje i zauzetosti vjernika laika u pastoralu i pojašnjava na koji način župna zajednica u društvu može djelovati na navjestiteljskoj, odgojno-obrazovnoj, socijalno-karitativnoj i kulturno-društvenoj razini.

Šimunović u svojoj knjizi veoma plastično razmišlja o našoj pastoralnoj stvarnosti, u koju nastoji unijeti nove elemente, pomoću kojih je moguće pokrenuti i preoblikovati uobičajeni pastoralni oblik. Smiono se upušta u prosudbu stanja i ponudu stvarnih prijedloga za učinkoviti pastoralni rad. U tomu vidu ova knjiga pridonosi razvitku teološko-pastoralne i katehetske misli i širenju obzorja u našoj crkvenoj zbilji. Ujedno je od velike koristi studentima teološko-pastoralne usmjerenosti, od velike je pomoći pastoralnim radnicima u ispravnomu poimanju crkvene suradnje i svim drugim vjernicima koji žele rasti u crkvenosti te produbiti svijest pripadnosti i suodgovornosti u izgradnji župnih zajednica.

Alojzije Čondić
acondic@kbf-st.hr

Uz jubilej profesora Ante Vukasovića

U povodu 80. obljetnice života i 60. obljetnice iznimno plodne djelatnosti objelodanjena je 2009. godine spomen-knjiga o liku i djelu velikog hrvatskog pedagoga, sveučilišnog profesora, znanstvenika, istraživača, publicista, kulturnog i javnog djelatnika prof. dr. sc. *Ante Vukasovića*. Knjiga *Ante Vukasović – životno djelo i bibliografija* ima više od 250 stranica, a strukturirana je u tri dijela: Curriculum vitae, Mjerodavna svjedočenja i Bibliografija. Autori su ove vrlo bogate monografije o pedagoškom velikanu ugledni sveučilišni profesori dr. sc. Josip Markovac i dr. sc. Valentin Puževski. Izdavači su ustanove i udruge u kojima je slavljениk djelovao.

Knjigu su predstavili predstavnici Odsjeka za pedagogiju na impozantnom skupu proslave jubileja slavljениka na Filozofskom